

TÜRKİYE MÜTEAHHİTLER BİRLİĞİ

ÜLKE BİLGİ NOTLARI

KIRGIZİSTAN CUMHURİYETİ

OCAK 2019

KIRGIZİSTAN CUMHURİYETİ

I- ÜLKE KİMLİK KARTI

RESMİ ADI	KIRGIZİSTAN CUMHURİYETİ
RESMİ DİLİ	KIRGIZCA (RESMİ DİL) ÖZBEKÇE RUSÇA
PARA BİRİMİ	KIRGIZ SOMU (KGS)
BAŞKENTİ	BİŞKEK
YÖNETİM BİÇİMİ	CUMHURİYET (PARLAMENTER SİSTEM)
YÜZÖLÇÜMÜ (km ²)	199 951
NÜFUS (milyon kişi) (2018 - Temmuz)	5 849 296
ULUSLARARASI TELEFON KODU	996
GSYH (milyar \$) (2017)	7.57
ENFLASYON ORANI (TÜFE) (%) (2017)	3.2
ORTALAMA DÖVİZ KURU (KGS/\$) (2017)	68.35

T.C. BİŞKEK BÜYÜKELÇİLİĞİ : Cengiz Kamil FIRAT / Büyükelçi

Adres : Moskovskaya 89, 720040, Bishkek - KYRGYZSTAN

Telefon : +996 312 267 201

E-posta : embassy.bishkek@mfa.gov.tr

T.C. BİŞKEK TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ : Behzat ERTEN / Ticaret Başmüsaviri

Adres : Turkish Embassy Office of the Commercial Counsellor, Moskovskaya 89
720040, Bishkek - KYRGYZSTAN

Telefon : +996 312 90 29 34

E-posta : biskek@ticaret.gov.tr

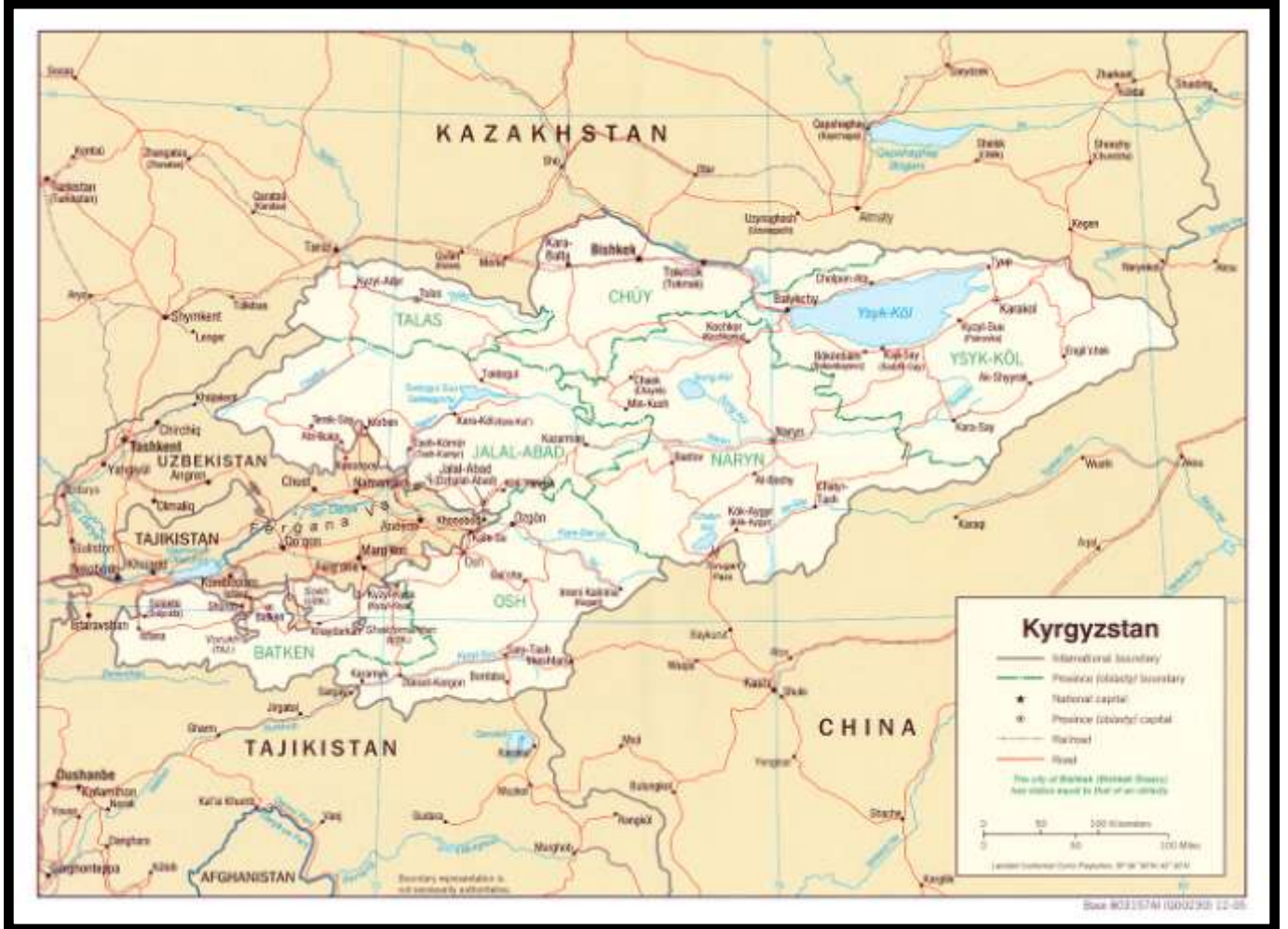
KIRGIZİSTAN CUMHURİYETİ ANKARA BÜYÜKELÇİLİĞİ :

Ibragim DZHUNUSOV / Büyükelçi

Adres : Turan Güneş Bulvarı, 15. Cadde, No:21, 06450, Yıldız, Oran, Ankara

Telefon : +90 (312) 491 35 06 - 07

E-posta : embkyrgyz@gmail.com

II- GENEL GÖRÜNÜM

Kırgızlar, Kuzey Sibirya ve Orta Asya'da yerleşmiş çeşitli gruplardan oluşmaktadır. Eski Kırgızlar, Kuzeybatı Moğolistan'a ait topraklara yerleşmişlerdir. M.Ö. 4. yüzyıldan 3. yüzyıla kadar, Çin sınırlarına devamlı saldıran ve onları Çin Seddi'ni yapmaya zorlayan güçlü, göçebe kabileler arasında sayılmaktadırlar.

M.Ö. 2. yüzyıldan 1. yüzyıla kadar olan süreçte Hun egemenliğinden ayrılan Kırgız kabileleri Yenisey ve Baykal Bölgeleri'ne göçmüşlerdir. Bu bölgede, M.S. 6. yüzyıldan 13. yüzyıla kadar hüküm süren ilk Kırgız Devleti "Kırgız Kaganat"ı kurmuşlardır.

Orta Asya'nın çeşitli bölgelerine dağılan diğer Kırgız Kabileleri ise Orta Asya'nın tarihinde aktif rol oynamaya devam etmişlerdir. Kırgızların Orta Asya'daki birçok insan gruplarıyla olan ilişkisi "40 kabile" anlamına gelen "Kırgız" ile ifade edilir.

Kırgızlar, Asya'da sona eren Moğol üstünlüğü sonrasında, 1700 yılında kurulan Hokand Devleti'nin hakimiyetine girmişler, Hokand'ın tamamen Rusya'nın hakimiyetine girmesiyle de, Çarlık Rusya'sının etkisi altında kalmışlardır.

1862'den itibaren Rus askeri güçlerinin işgaliyle karşılaşan Kırgızistan'da, ayaklanmalar ve kanlı müdahaleler ile geçen yılların arkasından, 1919-1920 yılları arasında, kesin olarak Sovyet gücü egemen olmuştur.

SSCB döneminde, Kırgızistan önce 1924 anayasasıyla Rus Sovyet Federe Sosyalist Cumhuriyeti içinde Kara Kırgız Özerk Bölgesi olarak yer almış, müteakiben 1925'te adı Kırgız Özerk Bölgesi olarak değiştirilmiş ve 1926'da da Özerk Cumhuriyet olarak yeniden örgütlenmiştir. Birliğin, Cumhuriyet statüsüne yükseltilmesi ise 1936'da gerçekleşmiştir.

1940 yılında Kiril alfabesinin uygulamaya konulmasıyla Sovyetler Ülke'de iyice egemen olmuştur.

Kırgızistan, Sovyetler Birliği'nin dağılma süreci içine girmesi üzerine 15 Aralık 1990'da egemenliğini, 31 Ağustos 1991'de de bağımsızlığını ilan etmiştir.

Bağımsızlıktan 2005 yılına kadar Cumhurbaşkanlığı görevini Askar Akaev sürdürmüştür. 2005 yılı içinde gerçekleştirilen parlamento seçimlerini muhalefet milletvekillerinin üstün geleceğinin düşünülmesine rağmen Devlet Başkanı Akaev yanlısı milletvekillerinin kazanması, ülkede gerilimi tırmandırılmış, muhalifler seçimlerde hile yapıldığını iddia ederek, Cumhurbaşkanı'nın istifasını talep eden bir ayaklanma hareketi başlatmışlardır. Kırgızistan'ın güneyinde Oş Şehri'nde başlayan ayaklanma hareketi, 24 Mart 2005 tarihinde Başkent Bişkek'e sıçramış ve yaklaşık 10 bin civarındaki gösterici Başkanlık Sarayı'nı ele geçirmiştir. Bu gelişmeler üzerine, Cumhurbaşkanı Akaev ülkeyi terk etmiş, Devlet Başkanlığı ve Başbakanlığa muhalefet lideri Kurmanbek Bakiev getirilerek, geçici Hükümet kurulmuştur.

10 Temmuz 2005 tarihinde gerçekleştirilen Cumhurbaşkanlığı seçimi sonucunda Kurmanbek Bakiev Cumhurbaşkanlığı koltuğuna oturmuş, Cumhurbaşkanlığı adaylığından kendisi lehine çekilen Feliks Kulov ise Başbakan olarak atanmıştır.

2010 yılına kadar Cumhurbaşkanlığını sürdüren Kurmanbek Bakiev'e karşı, Kırgıztelekom ve Severoelektro gibi stratejik işletmelerin çok ucuza satılması, halkın kullandığı elektrik fiyatlarının iki kat artırılması gibi son dönemlerde alınan kararlardan ve yolsuzluk suçlamalarından dolayı, halk arasında hoşnutsuzluklar artmaya başlamıştır. 6 Nisan 2010 tarihinde, Talas'ta muhalif grupların başlattığı ve aynı gün akşam saatlerinde Bişkek'deki Hükümet Evi'nin protestocular tarafından ele geçirilmesi ile sonuçlanan halk ayaklanması sonucunda Cumhurbaşkanı Bakiev ülke dışına kaçmak zorunda kalmıştır. Geçici Hükümet Başkanlığına gelen Roza Otunbaeva, 7 Nisan akşamı iktidarı tamamen ele geçirdiklerini duyurmuştur.

27 Haziran 2010 tarihinde Kırgızistan'da yeni Anayasa'ya ilişkin referandum yapılmıştır. Yeni Anayasa, oy verenlerin %90.57'si tarafından onaylanmıştır. Böylelikle, Kırgızistan'da Parlamenter Cumhuriyet kurulmuştur. Geçici Hükümet Başkanı Roza Otunbaeva, tekrar seçilmemek kaydıyla, 31 Aralık 2011 tarihine kadar "Geçiş Dönemi" Cumhurbaşkanı olarak seçilmiştir.

30 Ekim 2011 tarihinde Kırgızistan'da Cumhurbaşkanlık seçimleri gerçekleştirilmiştir. Seçimlerde, 3 milyon seçmen arasından 1.8 milyonu oy kullanmış olup, oy kullananların oranı %61.28 olarak kaydedilmiştir. Seçimlere katılan aday sayısı 16 kişi olmuş ve %5 sınırını 3 aday geçebilmiştir. Bu kişiler; Almazbek Atambaev, Adahan Madumarov ve Kamçibek Taşiev'dir. Resmi seçim sonuçlarına göre ilk turda %62.52 oy kazanan Almazbek Atambaev ("SDPK" Sosyal Demokrat Partisi), Kırgız Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı olmuştur.

2017 yılında yapılan son seçimlerin sonucuna göre Sooronbay JEENBEKOV ülkenin yeni Cumhurbaşkanı olarak seçilmiştir. Mukhammedkalyy ABYLGAZIEV ise 20 Nisan 2018 tarihinden itibaren Başbakan olarak görev almaktadır.

Kırgızistan, 199 951 km² yüzölçümü ile Türkiye'nin yaklaşık dörtte biri büyüklüğünde olup, tarihi İpek Yolu üzerinde yer almaktadır. Ülkenin doğusu ile batısı arasında 925 kilometre, kuzeyi ile güneyi arasında ise 453 kilometre mesafe bulunmaktadır.

Ülkede yüksek ve karlı dağlar, derin vadiler, yüksek akış hızına sahip binlerce ırmak ve dağ gölleri bulunmaktadır. %6'sı ormanlardan ve %4.2'si buzullardan oluşan ülkenin %93'ü deniz seviyesinden 1 500 metre yüksekliktedir. Tanrı ve Altay Sıradağları, ülkeyi birbirinden ayrı keskin vadilere bölmekte olup, başlıca vadiler; güneyde Fergana, kuzeyde Çuy, batıda Talas ve doğuda Narın'dır.

Ülkede mevcut 1 582 nehirden, üçü 200 kilometreden daha uzun olup, 27'si 100 kilometreden uzun, 10 nehir ise yaklaşık 100 km uzunluğundadır. Yüksek dağlardan çıkan düzensiz ve yüksek akış hızına sahip olan nehirler, ulaşım elverişli değildir. Narın, Tar, Kurşab, Talas, Alay, Çuy ve Kızılsu elektrik enerjisi üretimi için kullanılan başlıca nehirlerdir.

Ülkede kışlar soğuk ve karlıdır. Kar genellikle Kasım ayı sonunda yağar ve Mart ayı sonuna kadar karlı hava görülebilir. Kış aylarında geceleri hava sıcaklığının -35 dereceye kadar düştüğü görülmektedir. Yaz aylarında hava sıcaklığı Türkiye'deki karasal iklim özellikleri ile benzerlik gösterir. Başkent Bişkek'teki iklim, Ankara iklimi ile benzerlik taşımaktadır.

BDT'deki Kırgızların %88.5'i Kırgızistan'da yaşamaktadır. Geri kalan Kırgızlar, başta Özbekistan ve Tacikistan olmak üzere, BDT'deki diğer ülkelere dağılmış durumdadırlar. 80'i aşkın etnik grubun bir arada yaşadığı Kırgızistan'da nüfusun %69.6'sını Kırgızlar, %14.5'ini Özbekler, %8,4'ünü Ruslar, %1.2'sini Dunganlar, %1'ini Uygurlar ve %5.3'ünü diğer etnik gruplar oluşturmaktadırlar.

Ülkede yerleşik Türk Nüfusu (Ahıska ve Kırım) yaklaşık 35 700 olup, Kırgızistan'da yaşayan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı sayısı yaklaşık 6 000'dir.

Kırgızistan'daki nüfus hareketliliği ile ilgili olarak dikkate alınması gereken bir husus, bağımsızlığı takip eden dönemde hızlı bir şekilde Rus ve Alman etnik kökenli Kırgız vatandaşlarının ülkeyi terk etmeye başlamasıdır. 2005 yılında yaşanan olaylarla da güçlenen bu eğilime engel olmak ve kalifiye işgücünün Kazakistan ve Rusya pazarlarına kaptırılmasını engellemek amacıyla, 2001 yılında Rusça diline Kırgızca ile eşit statü tanınmıştır.

Kırgız Cumhuriyeti'nde sınırlı miktarda petrol ve doğal gaz rezervi bulunmaktadır. Yıllık mevcut rezervlere yapılan yatırımlarla yılda 80 000 ton petrol elde edilebilmekte olup, bu miktar iç talebin ancak %12'sini karşılamaktadır. Dolayısıyla, Kırgız Cumhuriyeti enerjide ağırlıklı olarak komşu ülkelerden yapmakta olduğu ithalata bağımlıdır. Kömür üretimi de halen iç talebi karşılamaktan uzaktır. Kırgız topraklarında bulunan büyük Kara-Keçe kömür yatağından çıkarılan kömürün piyasada rekabet edebilir hale gelebilmesi için yaklaşık 60 km.lik demiryolu inşaatına ihtiyaç duyulmaktadır.

Elektrik enerjisi üretimi Kırgızistan'daki temel endüstrilerden birisidir. Ülke'nin elektrik enerjisi ağırlıklı olarak hidroelektrik santrallerinde üretilmekte ve düşük fiyattan arz edilmektedir. Ülke, hidroelektrik kaynakların genişliği bakımından Rusya ve Tacikistan'ın ardından BDT ülkeleri arasında üçüncü sırada yer almaktadır. Tien Şan dağlarındaki buzulların erimesiyle yıllık 55 000 Gigawatt saatlik bir potansiyel olduğu tahmin edilmektedir. Bu potansiyelin yılda yalnızca 3 Gigawatt saatlik kısmı kullanılabilir. Ülke içi elektrik fiyatların düşük olması nedeniyle, gelecek yatırımların ihraç amaçlı olması ve bunun için de ilgili elektrik hatlarının kurulmasının gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Ülkede yeni enerji yatırımlarının ağırlıklı özel sektör tarafından yapılması ve bu arada devlete ait tesislerin ise donör ülke ve uluslararası kurumların finansal destekleri ile geliştirilmesi planlanmaktadır. Uzmanlar tarafından yapılan değerlendirmelerde, Kırgızistan'ın hidroelektrik kaynaklarının potansiyelinin %7.7'sini ve alternatif enerji alanında sahip olduğu kaynakların ise sadece %1'ini kullanılabildiği belirtilmektedir. Bu çerçevede, T.C. Ticaret Müşavirliğince, Türk firmalarının, önümüzdeki yıllarda, Kırgızistan Cumhuriyeti Hükümeti tarafından 13 Temmuz 2012 tarihinde onaylanan Orta Vadeli Enerji Sektörü Gelişim Stratejisi kapsamında öngörülen büyük modernizasyon ve sıfırdan yapılacak enerji projelerinde daha aktif rol almaları tavsiye edilmektedir.

Kırgızistan'da, altın madenciliği dışında madencilik sektörü gelişmemiştir. Özellikle kömür madenciliğinde yatırım yetersizliği gözlemlenmekte ve bu alandaki faaliyetler esas olarak Devlet eliyle yürütülmektedir. Uranyum madenciliği Minkuş, Aktuz, Kajısay ve Maylısu Bölgelerinde verim düşüklüğü nedeniyle durmuş bulunmaktadır. Kökömeren uranyum yatağı Bişkek'in güneyinde, Çüy Bölgesinde, Barskoon uranyum yatağı ise güneybatı tarafında yer almaktadır. Diğer bölge ülkeleriyle karşılaştırıldığında, Kırgız Cumhuriyeti'nde petrol ve doğalgazın ekonomiyeye

katkısı göz ardı edilebilir bir seviyede bulunmaktadır. Ancak, 2007 yılının sonunda Rus Gazprom şirketine 2 doğalgaz yatağının keşfi için lisans verilmiştir. Söz konusu yataklar Ülke'nin güneyinde bulunan Kuugart ve Maylısuu-4 (Celalabat) kaynaklarıdır.

III- MÜTEAHHİTLİK HİZMETLERİ ALANINDAKİ İLİŞKİLERİMİZ ve ÜLKE İNŞAAT SEKTÖRÜ

Türk müteahhitlik firmaları, Kırgızistan pazarına ilk olarak 1991 yılında giriş yapmıştır. Pazara girildiği günden 2018 yılı sonuna kadar Türk müteahhitlik firmaları tarafından Kırgızistan'da toplam tutarı 743 473 611 ABD Doları olan 71 adet proje üstlenilmiştir.

2014-2018 döneminde Türk müteahhitlik firmalarının Kırgızistan'da üstlendikleri projelere ilişkin verilere aşağıda yer verilmektedir :

Yıllar	Toplam Proje Sayısı	Toplam Proje Bedeli (ABD Doları)
2014	2	27 500 000
2015	1	17 589 527
2016	1	196 900
2017	1	20 449 642
2018	1	23 464 000

Firmalarımızın, Kırgızistan'da bugüne kadar sınırlı faaliyeti bulunmakla birlikte, pazarı daha yakından tanıma arzusu ileriki dönemdeki iş hacimlerinin artacağına işaret etmektedir.

Kırgızistan'da İş Üstlenmiş olan Firmalarımız :

- ARIKAN İnşaat Taahhüt Ticaret ve Sanayi A.Ş.
- DORÇE Prefabrik Yapı ve İnşaat Sanayi Ticaret A.Ş.
- ENKA İnşaat ve Sanayi A.Ş.
- ENTES Endüstri Tesisleri İmalat ve Montaj Taahhüt A.Ş.
- GARANTİ KOZA İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş.
- METAG İnşaat Ticaret A.Ş.
- SERKA Taahhüt İnşaat A.Ş.
- ZAFER Taahhüt İnşaat ve Ticaret A.Ş.

Kırgızistan'da Üstlenilmiş olan Bazı Büyük Bedelli Projeler :

- Manas Uluslararası Havaalanı modernizasyonu (GARANTİ KOZA)
- Bişkek - Oş karayolu rehabilitasyonu projesi (ENTES)
- Dünya Bankası ofis projesi (ZAFER)
- Bişkek kentsel yolların yapılanması ve rehabilitasyonu (ARIKAN)

IV– PAZARDA BİLİNMESİ ve DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR ve KARŞILAŞILAN SORUNLAR

- ✓ Ekonomide yapısal sorunların varlığı yabancı yatırımcılar açısından, ülkenin pazar olarak cazibesini düşürmektedir. Bunların başında, ülkede kişi başına düşen gelirin düşüklüğü ve yeterli bir sosyal güvenlik ağının bulunmamasından kaynaklanan fakirlik sorunudur. Ülkede, resmi kayıtlara göre yoksulluk oranı %43 olup, yoksul kesim ağırlıklı olarak Bişkek ve Oş şehirleri dışındaki bölgelerde geçimini hayvancılık ve çiftçilik ile sağlamaktadır. Dolayısıyla, ülke nüfusunun azlığı bir yana, alım gücünün düşüklüğü de istenilen dış ticaret büyüklüklerine ulaşmada engel teşkil edebilmektedir.
- ✓ Kırgızistan'da vergi kontrolünden sorumlu birimlerin fazlalığı ve kontrol amaçlı ziyaretlerin sıklığı, iş çevreleri için hem maliyet artışına hem de zaman kaybına neden olmaktadır.
- ✓ Kayıt dışı ekonominin büyüklüğü önemli bir sorundur.
- ✓ Kırgızistan, fikri mülkiyet haklarının korunması alanında WIPO (World Intellectual Property Organization) başta olmak üzere önemli birçok uluslararası anlaşmaya imza atarak kararlılığını göstermiştir. Ancak, uygulamada Türkiye menşeli ürünler dahil olmak üzere bir çok ürün ve markanın taklit edildiği görülmektedir. Örneğin, ticaretin yoğunlaştığı Dordoy Pazarı'nda satılan bir Türk konfeksiyon ürününün, tüccarlar tarafından alınıp Çin'e gönderilip Çin'de taklidinin yapılarak üçte bir fiyattan satışa sunulması 3-4 hafta kadar kısa bir süreyi almaktadır. Ayrıca, bu konuda yaşanan anlaşmazlıkların çözümü ve ticari mahkemelerde alınan kararların uygulanması uzun sürmekte ve zaman almaktadır.
- ✓ Kırgızistan pazarındaki iş yapmada karşılaşılan en büyük sorun ülkenin idari yapısı ve geleneklerinden kaynaklanmaktadır. Yolsuzluğun önüne geçilmesi için kararlı adımlar atılmasına ihtiyaç duyulmakta, özellikle yargı sisteminin işleyişinde reform gerekliliği kendini göstermektedir. Yatırımcılar açısından idari uygulamaların şeffaf olmayışı bürokrasinin ağırlığı ve karmaşıklığı önemli diğer sorunlardır.
- ✓ Gümrüklerdeki uygulamalar, dış ticaretle uğraşan iş çevreleri için caydırıcı olmaya devam etmektedir. Halihazırda ülkeyi ekonomik olarak güvenilir kılmaya yönelik tasarımlar Hükümet gündemindedir.